

LBRIS

We know
books

Eduardo Galeano, *El fútbol a sol y sombra*

© Trustee for Eduardo Galeano

c/o Schavelzon Graham Agencia Literaria

www.schavelzongraham.com

First published in 1995 by Siglo Veintiuno Editores Argentina S.A.

All rights reserved

© 2026 by Alice Books, pentru ediția în limba română

All rights reserved

Ilustrații interior: Eduardo Galeano

Design copertă: Alexandru Popovici

Fotografie copertă: Mikkel Kvist

Redactare: Bogdan Coșa

Layout: Vasilica Turculeț

Corectură: Lucia Popovici

ALICE BOOKS

Valea Lupului, Iași

www.alicebooks.ro

hello@alicebooks.ro

Telefon: 0751 54 02 02

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GALEANO, EDUARDO

Fotbalul: lumini și umbre / Eduardo Galeano; trad. din lb. spaniolă de

Alexandru Ciolan, – Valea Lupului: Alice Books, 2026

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-630-6676-85-9

I. Ciolan, Alexandru (trad.)

796,332

EDUARDO GALEANO

FOTBALUL LUMINI ȘI UMBRE

Traducere din limba spaniolă de Alexandru Ciolan

2026

Valenciennes, clubul 273	Weissmüller, Johnny 96
Valentino, Rudolph 129	Welles, Orson 108
Valladolid 82	Wembley, stadionul 36, 228
Vallejo, César 109	Wildschut, Pietr 226
Valussi, Víctor 116	Wilson, Harold 180
Varela, Obdulio 132-133, 145	Winter, Aron 310
Varela, Severino 122	<i>World Sports</i> 154
Vargas, Getulio 141	WorldCom 313
Vargas, Llosa Mario 259	
Vasco da Gama, clubul 99, 165, 193	Xerox 313
Vavá 154, 158, 173	Yrigoyen, Hipólito 87
Venezuela 152, 312, 319	
Vera, Hernán 263	Zagallo, Mário 154
VfB Stuttgart, clubul 145-146	Zagreb, clubul 166
Victoria, regina 46, 49	Zair 207
Videla, Jorge 203, 222, 303	Zamora, Ricardo 65, 67, 81, 97, 125
Vieira, Patrick 311	Zamorano, Iván 293
Vieri, Christian 304, 317	Zampanó 141
Vietnam 141, 179, 197, 206	Zarra, Telmo 132, 137
Vigo 53	Zico 217, 231, 242, 270
Vilarinho, Idea 152	Zidane, Zinedine 304, 311, 320-321
Visa 216	Zidul Berlinului 251, 259
Vivendi 313	Zimmermann, Heribert 144
Vogts, Berti 222	Zinho 147
Volkswagen 221	Zizinho 72, 139, 167
Wałęsa, Lech 229, 259	Zsengellér, Gyula 110
Walker 217	Zubietta, Ángel 61
Wall Street 324	Zürich 212, 214, 328
Washington, George 131	
Watergate 206	

Cuprins

<i>Mărturisirea autorului</i>	9
Fotbalul	10
Jucătorul	12
Portarul	14
Idolul	16
Suporterul	18
Fanaticul	20
Golul	22
Arbitrul	23
Directorul tehnic	25
Teatrul	27
Specialiștii	29
Limbajul doctorilor în fotbal	30
Războiul dansat	32
Limbajul războiului	34
Stadionul	36
Mingea	37
Originile	42
Regulile jocului	46
Invaziile engleze	49
Fotbalul creol	52
Istoria lui Fla și Flu	55

Opiul popoarelor?	57
Balonul ca drapel	59
Negrii	64
Zamora	65
Samitier	67
Moarte pe teren	68
Friedenreich	69
De la mutilare la plenitudine	71
A doua descoperire a Americii	73
Andrade	77
Zorzoane	79
Golul olimpic	80
Gol al lui Piendibene	81
<i>Chilena</i>	82
Scarone	83
Golul lui Scarone	84
Forțele oculte	85
Golul lui Nolo	86
Campionatul Mondial de Fotbal din 1930	87
Nasazzi	90
Camus	91
Neîndurătorii	92
Profesionismul	94
Campionatul Mondial de Fotbal din 1934	96
Dumnezeu și Diavolul în Rio de Janeiro	99
Cauzele ghinionului	102
Talismane și descântece	104
Erico	107
Campionatul Mondial din 1938	108
Golul lui Meazza	112
Leônidas	113
Domingos	114
Domingos și ea	115
Golul lui Atilio	116
Sărutul perfect se vrea unic	117
Mașinăria	118

Moreno	119
Pedernera	121
Golul lui Severino	122
Bombe	123
Omul care a transformat fierul în vânt	125
O terapie a socializării	126
Golul lui Martino	128
Golul lui Heleno	129
Campionatul Mondial de Fotbal din 1950	130
Obdulio	133
Barbosa	135
Golul lui Zarra	137
Golul lui Zizinho	139
Nostimade	140
Campionatul Mondial de Fotbal din 1954	141
Golul lui Rahn	144
Afișe umblătoare	145
Golul lui Di Stéfano	149
Di Stéfano	150
Golul lui Garrincha	151
Campionatul Mondial de Fotbal din 1958	152
Golul lui Nilton	155
Garrincha	156
Didí	158
Didí și ea	159
Kopa	160
Carrizo	161
Patima tricoului	163
Golul lui Puskás	167
Golul lui Sanfilippo	168
Campionatul Mondial de Fotbal din 1962	170
Golul lui Charlton	174
Iașin	175
Golul lui Gento	176
Seeler	177
Matthews	178

Campionatul Mondial de Fotbal din 1966	179
Greaves	182
Golul lui Beckenbauer	183
Eusebio	185
Blestemul celor trei bare	186
Anii lui Peñarol	188
Golul lui Rocha	189
Sărmana măicuță iubită	190
Lacrimile nu vin din batistă	191
Golul lui Pelé	193
Pelé	195
Campionatul Mondial de Fotbal din 1970	197
Golul lui Jairzinho	200
Sărbătoarea	201
Generalii și fotbalul	203
Clipite	204
Golul lui Maradona	205
Campionatul Mondial de Fotbal din 1974	206
Cruyff	209
Müller	211
Havelange	212
Stăpânii balonului	214
Isus	219
Campionatul Mondial de Fotbal din 1978	221
Fericirea	224
Golul lui Gemmill	226
Golul lui Bettega	227
Golul lui Sunderland	228
Campionatul Mondial de Fotbal din 1982	229
Perele plopului	232
Platini	234
Sacrificiile serbării păgâne	236
Campionatul Mondial de Fotbal din 1986	240
Telecrația	243
În serios și în serie	247
Farmacii pe picioare	249

Cântece ale disprețului	251
E bun orice	253
Indigestie	258
Mondialul din '90	259
Golul lui Rincón	262
Hugo Sánchez	263
Greierile și furnica	265
Gullit	266
Paricidul	268
Golul lui Zico	270
Un sport evazionist	271
Campionatul Mondial de Fotbal din 1994	275
Romário	278
Baggio	279
Câteva cifre	280
Obligația de a pierde	282
Păcatul de a pierde	284
Maradona	287
Ceva mai mult decât nimic	293
O industrie de export	296
Sfârșitul meciului	299
Campionatul Mondial de Fotbal din 1998	303
Campionatul Mondial de Fotbal din 2002	312
Mondialul din 2006	318
Mondialul din 2010	324
Mondialul din 2014	333
Surse	337
Index de nume	347

Mărturisirea autorului

Ca toți uruguayenii, voiam să devin fotbalist. Jucam foarte bine, eram grozav – dar noaptea, în somn. În timpul zilei eram cel mai groaznic picior de lemn din câte s-au pomenit pe maidanele din țara mea.

Și ca suporter lăsam mult de dorit. Juan Alberto Schiaffino și Julio César Abbadie jucau la Peñarol, echipa adversă. Ca bun suporter al lui Nacional, îmi dădeam toată silința ca să-i urăsc. Numai că *Pepe* Schiaffino, cu pasele lui magistrale, conducea jocul lui Peñarol de parcă ar fi urmărit ce se întâmplă pe teren din vârful unui turn al stadionului, iar *Tuciuriul* Abbadie strecura mingea pe lângă linia albă de la margine și alerga cu ghetе fermecate, plutind fără să atingă mingea sau adversarii. Nu mă puteam stăpâni să nu-i admir, ba chiar îmi venea să-i aplaud.

Anii au trecut și am sfârșit prin a-mi asuma identitatea: nu sunt decât un cerșetor de fotbal de calitate. Străbat lumea cu pălăria în mână, iar pe stadioane implor:

— Un joc frumos, fie-vă milă.

Iar atunci când se întâmplă să mi se ofere fotbal de calitate, mulțumesc pentru minune, fără să-mi pese care este clubul sau țara care mi l-au dăruit.

Fotbalul

Istoria fotbalului este o tristă călătorie dinspre plăcere către datorie. Pe măsură ce a devenit industrie, sportul a alungat frumusețea născută din bucuria de a juca de dragul jocului. În lumea aceasta a sfârșitului de secol, fotbalul profesionist condamnă tot ceea ce este inutil – și este inutil tot ceea ce nu este rentabil. Nimeni nu scoate câștig din nebunia care face ca un om în toată firea să redevină pentru câteva clipe copil și să se zbenguiască, așa cum se joacă un copil cu balonul sau cum aleargă o mătă ghemul de lână: să zburde, invitând la dans o minge mai ușoară decât balonul care se ridică în aer și mai săltăreacă decât ghemul care se rostogolește, jucându-se fără să știe că se joacă, fără motiv, fără cronometru și fără arbitru.

Jocul a devenit spectacol, cu doar câțiva protagoniști și cu mulți spectatori – fotbal de privit; iar spectacolul acesta s-a transformat în una dintre afacerile cele mai rentabile din lume, organizată nu de dragul jocului, ci pentru a împiedica jocul. Tehnocrații sportului profesionist au impus încet-încet un fotbal al vitezei și al forței pure, care alungă bucuria, atrofiază fantezia și interzice cutezanța.

Din fericire, încă mai apare pe gazon, chiar dacă asta se întâmplă doar din când în când, câte un zănatic care iese din rol și comite nebunia de a dribla toată echipa adversă, și arbitrul, și publicul din tribune, doar din plăcerea pură a corpului care se lansează în interzisa aventură a libertății.

Jucătorul

Aleargă, cu respirația tăiată, pe o muchie de cuțit. De-o parte îl așteaptă țăriile gloriei, de cealaltă, hăul pierzaniei.

Cartierul îl invidiază: jucătorul profesionist a scăpat de fabrică sau de birou, e plătit ca să se distreze, ce mai, a câștigat lozul cel mare. Și chiar dacă pentru asta trebuie să asude ca un aspersor, fără drept la odihnă și la greșală, chipul lui apare în ziare și la televizor, radioul îi repetă numele, femeile suspină după el și copiii vor să-l imite. Iar el, care a început să joace din plăcere, pe ulițele neasfaltate din mahala, joacă acum pe stadioane, pentru că aici îi e locul de muncă, și are obligația să câștige și iar să câștige.

Oamenii de afaceri îl cumpără, îl vând, îl închiriază, iar el acceptă, în schimbul promisiunii că va fi și mai celebru și că va avea și mai mulți bani. Cu cât are mai mult succes și cu cât câștigă mai mult, cu atât își pierde libertatea. Supus unei discipline militare, suportă caznă antrenamentelor zilnice și se supune bombardamentului cu analgezice și infiltrațiilor cu cortizon care îl fac să uite durerea și îi amăgesc sănătatea. Iar în ajunul meciurilor importante este închis într-un lagăr de concentrare. Supus la muncă silnică, înghite mâncăruri fără gust, se îmbată cu apă chioară și doarme singur.

În celelalte meserii, asfințitul vine odată cu bătrânețea, dar jucătorul de fotbal poate fi bătrân la treizeci de ani. Mușchii oboresc repede.

— Ăsta nu-i în stare să dea gol nici singur pe tot terenul.

— Ăsta? Nici dacă legi portarul de mâini...

Sau chiar înainte de treizeci, dacă îl lovește vreo ghiulea care-l trânteste la pământ, sau ghinionul îi sfârteacă un mușchi, sau o talpă îi rupe vreun os care nu se mai poate repara. Și într-o bună zi jucătorul descoperă că și-a jucat viața pe o singură carte și că banii s-au dus, și odată cu ei și celebritatea. Celebritatea, femeie ușoară, nu i-a lăsat nici măcar un bilețel de adio.

Portarul

I se mai spune omul dintre buturi, cerber sau ultim apărător, dar la fel de bine ar putea să fie numit mucenic, cel care plătește pentru greșelile altora, penitent sau măscărici care prinde muște. Se spune că unde calcă el nu mai crește iarba.

E singur. A fost condamnat să privească meciul de departe. Fără să se depărteze de linia porții, își așteaptă, în singurătate, încadrat de cei trei stâlpi, execuția. Înainte se îmbrăca în negru, ca și arbitrul. Acum arbitrul nu se mai deghizează în croncan, iar portarul își ostioiește singurătatea cu echipamente în culori fanteziste.

El nu dă goluri. E acolo ca să-i împiedice pe alții să o facă. Golul, sărbătoarea fotbalului: marcatorul produce bucuria, iar portarul o strică.

Poartă pe spate numărul unu. Primul care încasează? Primul care plătește. Portarul e întotdeauna de vină. Și chiar dacă nu e, tot plătește. Când un jucător de câmp comite o greșală de penalti, cel pedepsit e portarul, abandonat în fața călăului, în imensitatea porții goale. Și când echipa are o zi proastă, tot el plătește, sub ploaia de șuturi, pătimind pentru păcatele altora.

Ceilalți jucători pot greși urât, o dată sau de mai multe ori, dar își răscumpără păcatul cu o fentă spectaculoasă, cu o pasă dibace, cu un șut imparabil – el, nu. Mulțimea

nu-l iartă pe portar. A ieșit sau a sărit neinspirat? A scăpat mingea? I s-au înmuiat degetele de oțel? Cu o singură stângăcie, portarul duce de răpă un meci sau ratează un campionat, iar publicul îi uită atunci subit toate isprăvile și îl condamnă la dizgrație eternă. Până la sfârșitul zilelor sale îl va urmări blestemul.

Idolul

Și într-o bună zi zâna cea bună sărută piciorul omului, maltratatul, disprețuitul picior, iar din acest sărut se naște idolul. Se naște pe saltea de paie, într-o cocioabă din tablă și carton, și vine pe lume strângând o minge în brațe.

Încă mai învață să meargă, dar știe deja să joace. În primii săi ani bucură maidanele, bate mingea prin mahala până se lasă noaptea și nu se mai vede poarta, iar în anii de tinerețe zburdă și face inimile să zburde pe stadioane. Scamatoriile lui atrag mulțimea, duminică de duminică, din victorie în victorie, din ovație în ovație.

Mingea îl caută, îl recunoaște, are nevoie de el. Cuibărită pe piciorul lui, ea se odihnește și se leagănă. El îi dă strălucire și o face să vorbească, iar în dialogul acesta dintre ei grăiesc milioane de nevorbitori. Oameni neînsemnați, condamnați să fie veșnic neînsemnați, se simt pentru câteva clipe cineva grație acestor pase trimise la milimetru, acestor driblinguri care desenează spirale pe gazon, acestor goluri de vis: când joacă el, pe teren nu mai sunt unsprezece, sunt doisprezece jucători.

— Doișpe? Poate cinșpe! Douăzeci!

Mingea râde, voioasă, în aer. El o coboară pe pământ, o leagănă, o adoarme, o prinde în mreje, o face să valseze și, văzând toate lucrurile astea nemaivăzute, adoratorii lui simt o umbră de milă pentru nepoții încă nenăscuți care nu vor avea parte să le vadă.

Dar idolul e idol doar pentru o clipă, omenească eternitate, nici nu știi când trece, și piciorului de aur îi vine timpul să fie de plumb, iar steaua și-a încheiat călătoria către asfințit. Corpul îi e mai cârpăcit decât un costum de paiață, acrobatul de ieri e un paralytic, artistul e un dobitoc:

— Nu da, mă, cu copita!

Izvorul fericirii publice devine paratrăsnetul mâniei publice.

— Momâio!

Adeseori, după cădere, idolul nu mai e întreg. Și adeseori, când se frânge, mulțimea îi devorează fărâmele.

